

تحلیلی علمی پیرامون

رشد یا کاهش جمعیت

محمد قاسم قاسمی

استاد دارالعلوم زاهدان

آن حضرت ﷺ ما را از این تصمیم منع کرد و این آیه را برای ما تلاوت کرد: «یا ایها الذین آمنوا لا تحرموا طیبات ما حلل الله لکم و لا تعتدوا ان الله لا یحب المعتدین» (۱)

«ای ایمانداران اشیای پاکیزه را که خداوند برایتان حلال کرده است بر خود حرام نکنید و از حق مگذرید، بدون تردید الله تجاوزکنندگان را دوست ندارد.»

و نیز صحابه دیگری مانند ابوهریره، عثمان بن مظعون در اوقات مختلف بنا بر انگیزه فردی و علاقه به عبادت، از حضرت رسول ﷺ خواستند به آنها اجازه دهد تا خواهش جنسی را به طور کلی از بین ببرند، اما حضرت رسول اکرم ﷺ به آنان اجازه چنین کاری را ندادند از این جا است که علامه بدرالدین عینی در شرح صحیح بخاری می فرماید: «و هو محرم بالاتفاق» (۲)
«این کار (قطع نسل) بالاتفاق حرام است.»

جلوگیری از حمل

روشی که در آن زمان برای جلوگیری از استقرار متداول بود آنرا «عزل» می گفتند که تقریباً صورت پیش رفته آن استفاده از کاندوم است.

با توجه به روایات مختلف نظریه فقهای بزرگ در خصوص استفاده از این روش متفاوت است، بعضی آنرا مطلقاً ناجایز قرار داده و عده ای آنرا مکروه دانسته اند. فقیه بزرگ علامه مفتی محمد تقی عثمانی به نقل از

موضوع تنظیم خانواده و کنترل فرزندان یکی از مهمترین موضوعات اجتماعی در جهان معاصر بشمار می آید که اذهان بسیاری از اندیشمندان و اقتصاددانان و توده مردم را به خود مشغول کرده است.

در مقاله حاضر سعی بر آن شده که این موضوع مهم از سه جنبه به طور فشرده مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

۱- از دیدگاه شریعت اسلام

۲- از دیدگاه عقل سلیم

۳- از دیدگاه تجربه؛ یعنی ببینیم که این حرکت در مناطقی که عملی شده چه نتایجی در بر داشته است.

از دیدگاه شریعت اسلام

قرآن و سنت دو منبع اساسی احکام شرعی و قوانین اسلامی می باشند، از مطالعه قرآن و سنت چنین بر می آید که جلوگیری از تولد فرزند موضوع تازه ای نیست بلکه در صدر اسلام نیز بنا بر انگیزه های مختلفی به دو صورت مطرح بوده است:

۱- قطع نسل

۲- منع حمل

قطع نسل:

در صحیح بخاری چنین آمده است حضرت عبدالله بن مسعود رضی الله عنه می گوید: ما همراه حضرت رسول ﷺ مشغول جهاد بودیم، نیاز جنسی ما را نگران کرده بود از آن حضرت ﷺ اجازه خواستیم که اقدام به اختصاء نماییم (یعنی غریزه جنسی را به طور کلی از بین ببریم)

باعث فقر و تنگ دستی می‌گردند مکشید زیرا مسئولیت روزی بر عهده الله است. سپس اضافه می‌کند کشتن فرزند از ترس فقر نوعی بدگمانی به الله است و کشتن شان از ترس عار و طعنه باعث تخریب جهان است.»^(۳) آقای ناصر مکارم از مفسران اهل تشیع در تفسیر نمونه می‌نویسد:

«قابل توجه اینکه ما از این جنایت زشت و ننگین (قتل فرزندان) وحشت می‌کنیم، در حالی که همین جنایت در عصر ما و حتی به اصطلاح در مترقی‌ترین جوامع انجام می‌گیرد و آن اقدام به سقط جنین در مقیاس بسیار وسیع به خاطر جلوگیری از افزایش جمعیت و کمبودهای اقتصادی است.»^(۴)

ضامن رزق پروردگار است

خداوند متعال می‌فرماید: «و ما من دابة فی الارض الا علی الله رزقها و یعلم مستقرها و مستودعها کل فی کتب مبین»^(۵) «هیچ موجود جنبنده‌ای در روی زمین نیست مگر اینکه روزی اش بر عهده الله است، اوست که قرارگاه و آرامگاهش را می‌داند.»

از این آیه به وضوح معلوم می‌شود که الله بزرگ و توانا تأمین نیازهای زندگی هر موجود زنده را به عهده گرفته و در هر زمان و مکان امکانات و اسباب آن را فراهم می‌سازد، در آیه دیگری می‌فرماید: «و ان من شیء الا عندنا خزائنه و ما ننزله الا بقدر معلوم»^(۶)

کسانی که به این قبیل از آیات الهی ایمان دارند، باید بپذیرند که آفریدگار مهربان مسأله آفرینش تمام

علامه عینی می‌نویسد: «کراهیت این عمل از حضرت ابوبکر، عمر، عثمان و ابن عمر و ابو عمامه رضی الله عنهم روایت شده است.»

ابراهیم نخعی، سالم بن عبدالله، اسود بن یزید و طاوس نیز می‌گویند: «عزل مکروه است.»^(۱)

البته در صورت عذر موجه جواز آن منقول است، اما جلوگیری از تولد فرزند به صورت دسته جمعی، و ترغیب و تشویق مردم به سوی آن به شکل یک نهضت فراگیر و منظم به منظور رفاه اقتصادی نه تنها جایز نیست بلکه مخالفت با قرآن و سنت محسوب می‌گردد.

عربهای جاهل به منظور نجات از فقر و فرار از مشکلات اقتصادی فرزندان شان را به قتل می‌رساندند، خداوند متعال این انگیزه را محکوم کرده و می‌فرماید:

«و لا تقتلوا اولادکم خشية اطلاق نحن نرزقهم و ایاکم ان قتلهم کان خطأ کبیراً.»^(۲)

«شما فرزندانتان را از ترس فقر از بین مبرید ما به شما و آنها رزق می‌دهیم بی گمان قتل آنها گناه بزرگی است.» خواننده گرامی! توجه بفرمایید که در این آیه دو عمل مورد نکوهش قرار گرفته یکی قتل فرزندان و دیگری انگیزه قتل؛ که نوعی بدگمانی و سوء ظن به خداوند رزاق می‌باشد. به همین دلیل در پایان قبل از نکوهش انگیزه آنرا رد کرده است، چنانچه می‌فرماید: «ما به شما و آنها رزق می‌دهیم» رزق در دست ماست این انگیزه بی اعتبار است، زیرا رزق خود شما نیز به دست شما نیست، ضامن آن ما هستیم.

نظریه مفسرین:

مفسر معاصر دکتر وهبة الزحیلی در تفسیر معروفش «التفسیر المنیر» در تفسیر آیه فوق چنین می‌گوید: «ای لا تخافوا من فقرکم بسبب رزقهم، فهو علی الله. و قتل الاولاد من خوف الفقر من سوء الظن بالله و ان کان من خوف العار و الغیرة علی البنات، فهو سعی فی تخریب العالم.»

«فرزندان خود را به دلیل اینکه از شما رزق می‌خواهند و

۱- ضبط ولادت از علامه محمد تقی عثمانی

۲- سوره اسراء - آیه: ۳۱

۳- التفسیر المنیر - ج: ۱۵ - ص: ۶۸

۴- تفسیر نمونه، ج: ۱۲ ص: ۳۳

۵- سوره هود، آیه: ۶

۶- سوره حجر، آیه: ۲۱ - ترجمه: «نیست هیچ چیزی مگر اینکه خزانه‌های آن نزد ماست و فرود نمی‌آوریم آن را مگر به اندازه مشخص»

موجودات زنده و تأمین مایحتاج آنها را بدون برنامه نگذاشته است. آری اوست که قبل از تولد نوزاد، زمانی که او در شکم مادر است همانجا روزی اش را مهیا می‌نماید و بعد از تولد روزی او را در پستانهای مادرش قرار می‌دهد و همزمان با نیرو گرفتن معده‌اش غذایش را به تدریج عوض می‌کند. نه تنها برای انسان بلکه برای کلیه جانداران این چنین تدبیر نموده است.

در هر زمان هر چیزی به هر مقداری که مورد نیاز باشد، تولید آن را گسترش می‌دهد و هرگاه نیاز کم شد از تولید آن می‌کاهد، در زمان گذشته چون کسی به نفت و بنزین احتیاج نداشت نیازی به استخراج آن نیز نبود، اما جهان امروزی که متکی به نفت شده است آفریدگار مدبر و مهربان، خزانه‌های آنرا فراوان و استخراجش را آسان کرده است. براستی که اداره نظام ربوبیت مرپروردگاری را می‌سزد که خالق همه موجودات است و به خوبی می‌داند که آنچه او آفریده و خواهد آفرید، کجا و چگونه زندگی خواهد کرد و روزی اش چگونه تأمین خواهد شد. دخالت هیچ مخلوقی در نظام ربوبی پسندیده نیست، آنچه وظیفه انسانهاست، این است که برای تولید بیشتر و تأمین نیازهای خویش از توان و امکان خود کار بگیرند، و در حفظ و نگهداری نعمتها و توزیع عادلانه و مصرف درست کالا برنامه ریزی نمایند، و در جهت آبادانی زمینهای بایر و استفاده از امکانات بالقوه از عقل و تجربه کار بگیرند و از هر گونه بی برنامه‌گی و تضییع اوقات و امکانات اجتناب ورزند.

اما متأسفانه انسانها بجای اینکه به وظایف خویش عمل نمایند، می‌کوشند در نظام ربوبیت دخالت نموده و پا را از گلیم خویش فراتر نهند، اینجاست که می‌بینیم عقل سلیم و تجارب حاصل شده نه تنها اقدامات آنها را در این خصوص تأیید نمی‌کند بلکه آنرا مضرّ و زیان آور می‌داند.

ترغیب اسلام به تکثیر فرزندان

آن حضرت ﷺ فرمود: «تناكحوا تكثروا فانی أباهی بكم الأمم یوم القیامة.»^(۱)

«ازدواج کنید تا جمعیت شما افزایش یابد زیرا من روز قیامت در مقابل امتهای دیگر به وسیله شما افتخار خواهم کرد.»

«تزوجوا الودود الولود، فانی مكائر بكم الأمم یوم القیامة»^(۲)

«با زنانی دوست داشتنی و به کثرت زاینده ازدواج کنید زیرا من به شما در قیامت بر امتهای افتخار خواهم کرد.»

یک شبهه و پاسخ آن:

عده‌ای می‌گویند: زمان عمل به این‌گونه احادیث در صدر اسلام بود اما امروز جمعیت زیاد شده است و به جای کمیت باید به کیفیت توجه نمود.

در پاسخ به این دسته از افراد باید گفت: هیچ کسی کیفیت خوب را انکار نمی‌کند. مسلماً ده نفر انسان خوب از صد نفر انسان بد بیشتر به افتخار می‌ارزند، اما سؤال این است: آیا تنها راه دست یابی به کیفیت عالی و خوب جمعیت، منحصر در ضربه زدن به کمیت آن است؟

آیا واقعاً ما تمام راههای پیشنهاد شده برای ارتقاء کیفیت را تجربه کرده‌ایم و به بن بست رسیده‌ایم که اینک می‌خواهیم آخرین حربه را که جلوگیری از تولد انسانها است آزمایش کنیم؟

آیا امکانات بالقوه و بالفعل ما چند برابر زمان صدر اسلام نیست؟

از دیدگاه عقل

برای مطمئن شدن یک مسلمان واقعی همین قدر کافی است که ثابت شود مسئله کنترل موالید به شکل یک

۱- مصنف عبدالرزاق ج: ۶ ص: ۱۷۳

۲- النسائی ج: ۶ ص: ۲۷۴ - مسند احمد - ج: ۳ ص: ۱۵۸

نهضت عمومی مورد تأیید اسلام نیست؛ مقتضای عقل سلیم نیز همین است.

اما از آنجایی که طرفداران نهضت تنظیم خانواده و کنترل موالید، بیشتر از عقل دم می‌زنند و این مسئله را از نظر علمی و عقلی ثابت شده تلقی می‌نمایند از این جهت بر آن شدیم تا از دیدگاه عقل سلیم آن را بررسی نماییم:

۱- اگر نگاهی گذرا به تاریخ جهان بیندازیم، می‌بینیم که خداوند متعال همواره تولیدات را به موازات احتیاجات بشر افزایش داده است، زمانی که آبادی‌ها محدود و اندک بود، برای حمل و نقل حتی نیاز به دوچرخه هم نبود، و هیچ کس به هواپیما، کشتی، قطار و اتومبیل نیاز چندانی نداشت، اگر مردم آن زمان به دلیل اینکه اگر جمعیت افزایش می‌یافت دچار فقر و گرسنگی و مشکلات می‌شدند، اقدام به کنترل جمعیت نموده و نهضتی در این زمینه راه می‌انداختند، در آن صورت مسلماً خیلی از انسانهای کنونی که از نسل آنان می‌باشند به وجود نمی‌آمدند. و شاید ماهم در این دنیا نبودیم، برآستی که آنها معتقد بودند اگر جمعیت رشد کند، قطعاً خداوند متعال امکانات جدیدی برایشان مهیا خواهد نمود. از طرفی، خودشان نیز به جای تنبلی و تنظیم خانواده به چاره جویی‌های دیگری افتادند و در صدد افزایش تولیدات بر آمدند که نتیجه‌اش، نسل‌های فعلی آنان و پیشرفتهای کنونی می‌باشد.

یک مثال ساده و روشن:

زمانی که هنوز قطار، هواپیما و بقیه وسائط نقلیه ایجاد نشده بود، مردم با حیوانات سفر می‌کردند، چون حیوانات مورد نیاز بودند تعدادشان نیز فراوان بود. اما از وقتی که وسائط نقلیه جدید جای آنها را گرفت و دیگر ضرورت چندانی به آن باقی نماند، از آنروز به بعد می‌بینیم که تعداد این گونه حیوانات رو به کاهش گرایید، از طرفی چون نیاز عمومی به آنها باقی نماند قیمت شان

نیز بالا رفت.

علامه محمد تقی عثمانی در همین خصوص مثال گاوها را در کشور هند بیان کرده می‌فرماید: «از وقتی که در هندوستان ذبح گاو قانوناً ممنوع شده بجای اینکه تعداد گاوها افزایش یابد برعکس بسیار کم شده است.»^(۱) اینجاست که باید به قوانین و اسرار آفرینش در جهان کائنات اذعان نموده، در مقابل قدرت بی چون و چرا و تدبیر بی نظیر الهی تسلیم شویم.

تنظیم طبیعی موجود است:

از میان موجودات زمینی و دریایی بعضی چنان اند که اگر خداوند متعال جلوی رشد آنها را نگیرد چنان رشد روز افزونی خواهند داشت که عرصه حیات را بر موجودات دیگر تنگ نمایند.

به طور مثال بعضی از انواع ماهیها میلیونها تخم می‌گذارند، اگر تخم‌های یک دوره تبدیل به ماهی شوند، چند سالی طول نخواهد کشید که تمام دریا از آن پر خواهد شد. اما خواست الهی و مقتضای حکمت بالغه‌اش چنین است که رشد این ماهی فقط به اندازه معینی صورت بگیرد.

بدیهی است که این قانون بر اغلب موجودات حتی بر انسانها نیز حاکم است از این جهت نیازی به دخالت بشر در دستگاه آفرینش وجود ندارد.

خداوند متعال قادر است که مانند بعضی از حیوانات که در یک شکم چندین بچه می‌زایند عموم انسانها را نیز اینگونه می‌آفرید، ولی او خود بهتر می‌داند که نظام آفرینش را چگونه تنظیم کند.

زن و زایمان:

نکته بسیار مهمی که باید مورد توجه قرار بگیرد این است که یکی از اهداف بزرگ ازدواج، تولد فرزند و بقای

۱- ضبط ولادت از علامه محمد تقی عثمانی

نوع انسانی می‌باشد، خداوند متعال نظام جسمانی زن را طوری آفریده است که باید بچه دار گردد رنجهایی را که یک زن برای تولد فرزند تحمل می‌کند باعث می‌گردد که در وجودش احساساتی مانند ایثار، ترحم، مهر و محبت به وجود آید و بهترین دوران زندگی یک زن همان دورانی است که او صلاحیت بچه دار شدن را دارد.

بعد از این دوران حسن و جمال زن رو به افول می‌گراید و جذابیتش تقلیل می‌یابد.

براستی که هدف اصلی ازدواج هرگز لذت‌گیری از یک دیگر نیست، در واقع لذت را می‌توان پاداش رنجهایی تلقی کرد که طرفین برای تولد و تربیت فرزندان متحمل آن می‌گردند.

زوجهایی که از تولد فرزند فرار می‌کنند مثال شان مانند مستخدمی است که مزد می‌گیرد ولی خدمتی انجام نمی‌دهد.

زیانهای کنترل موالید:

یکی از نقاط مثبتی که طرفداران کنترل موالید عنوان می‌کنند مربوط به صحت و سلامتی زن می‌باشد، در صورتی که تحقیقات بی طرفانه عکس این ادعا را به اثبات می‌رساند؛ هرگاه از نظر طبی لازم شود که برای منع حمل تدابیری اتخاذ گردد یا اینکه تولد فرزندان بیش از حد باشد آنگاه تدابیر منع حمل باعث صحت و سلامتی خواهد شد، اما هرگاه بدون ضرورت جلوی حمل گرفته شود در نتیجه آن سیستم عصبی زن متزلزل می‌گردد و در اخلاق او اثرات سوء بجای می‌گذارد، این گونه اثرات منفی در کسانی که از روش «کاندوم» استفاده می‌کنند بیشتر دیده می‌شود. بسیاری از پزشکان معاصر به صراحت اظهار می‌دارند که روش‌های جدید جلوگیری از قبیل توپکتومی (بستن لوله‌ها) و وازکتومی و قرص‌های ضد حاملگی عوارضی مانند: سرطان رحم، سرطان پستان، التهاب مخاط داخلی رحم، قاعدگی‌های

ادواری دردناک و به هم خوردن سیستم جریان خون را در بر دارند. علاوه بر این در صورت توپکتومی اغلب زنان *إلی الأبد عقیم* و نازا می‌شوند و در واقع یک ارگان رسمی بدن از کار می‌افتد.^(۱)

ضررهای ملی و اجتماعی:

علامه محقق و حقوق دان معروف استاد محمد تقی عثمانی نائب رئیس مجمع جهانی فقه اسلامی و استاد دارالعلوم کراچی، درباره ضررهای ملی و اجتماعی نهضت کنترل موالید مطلب بسیار جالبی نوشته است که خلاصه‌اش به خوانندگان تقدیم می‌شود:

«هرگاه مرد و زن با هم آمیزش می‌کنند، صدها هزار اسپرم از مرد به رحم زن منتقل می‌شود و هر کدام از این اسپرم‌ها دارای خصوصیت‌هایی می‌باشند؛ بعضی استعداد عاقل و شجاع بودن و نابغه شدن را دارند و بعضی فاقد استعداد می‌باشند. در این مرحله حساس از قدرت انسان خارج است که بر حسب میل خود نوزادی به دنیا آورد و اسپرم مطلوب را با تخمک یکجا نماید.»

چنانچه بشر در این مرحله حساس دخالت بیجا کند بسا ممکن است که ملت از وجود افراد خوب و فهمیده و ذی استعداد محروم گردد و بجای آن افرادی ضعیف، کودن و ناقص به دنیا بیایند و بحران قحط الرجال پدید آید و این سخن یک فرضیه محض نیست.

ما در جهان حوادث می‌بینیم، بسیاری از خانواده‌ها هستند که چند فرزند دارند، و پدر و مادر بسیار سعی و تلاش کردند که امکانات تعلیم و تربیت و غیره برای همه آنها یکسان مهیا نمایند اما دیده‌ایم که فرزند ردیف آخر چنان دارای استعداد بوده که از امکانات موجود حداکثر بهره‌گیری را کرده در نهایت نه تنها مایه مباهات و افتخار خانواده بلکه مایه افتخار ملت و نسل بشری گردیده است.

نکته مهم دیگر این است که تنها پدر و مادر نیستند که فرزندان را تربیت می‌کنند بلکه خود فرزندان نیز در تربیت یکدیگر نقش بسزایی دارند.

تأثیر افزایش جمعیت بر تربیت فرزندان

بسیاری از صاحب نظران و طرفداران کنترل جمعیت معضل تربیت فرزندان را پیش می‌کشند و کثرت فرزندان را مانع تربیت آنها می‌دانند.

۱- بدون تردید تربیت فرزندان مسئله بسیار مهمی است، اما تنها راه حل این مسئله قلت فرزند نیست، در جهان تجربه و واقعیت ما مشاهده می‌کنیم، کسانی که توان و صلاحیت تربیت کردن را دارند، فرزندان را به بهترین وجه تربیت نموده، به جامعه تحویل می‌دهند ولی آنهاییکه فاقد صلاحیت اند حتی فرزند یگانه و دُرْدانه شان، ولگرد و آواره از آب در می‌آید.

۲- بسیاری از مسایل تربیتی به اقتصاد بر می‌گردد. لذا ترس از مشکلات اقتصادی است که کنترل فرزند را اقتضا می‌نماید در این خصوص قبلاً بحث کردیم که ترس از فقر و اقدام به جلوگیری، بنابر سوء ظن به خداوند رزاق و مهربان است و جوازی ندارد.

۳- تربیت فرزندان تنها وظیفه والدین نیست، دولت‌ها نیز در این خصوص وظیفه دارند؛ اگر دولت‌ها بودجه‌های تعلیم و تربیت را افزایش دهند. بجای تجمل‌گرایی، اسراف و تبذیر و خرج‌های غیر ضروری، عوامل بنیادین تعلیم و تربیت را فراهم نمایند و بقیه مشکلات را نیز حل کنند، نیازی به جلوگیری از تولد انسانهای جدید پیش نمی‌آید.

۴- درست است که تربیت یک فرزند و تهیه امکانات تعلیم و تربیت او آسانتر و تربیت چند فرزند مشکل‌تر است اما والدین و جامعه باید سعی و تلاش نمایند تا مشکلات را حل کنند، از امکانات کمتر استفاده بیشتر نمایند، و درصدد تهیه و تدارک امکانات مزید برآیند؛ نه

اینکه جلوی فرزند را بگیرند یا او را در نطفه خفه نمایند، جوانمرد آن است که مشکلات را حل کند نه اینکه از مشکلات فرار کرده و خانه نشین گردد. اتفاقاً در یکی از همایش‌های افزایش جمعیت شرکت داشتم تعجب کردم وقتی شنیدم یکی از خبرگان می‌گفت: «قبلاً مردم در خانه‌های گلی سکونت می‌کردند نیاز به تلویزیون و یخچال و غیره نداشتند اما سطح توقعات ما عوض شده است و این توقعات پول می‌طلبد. امکانات می‌طلبد، مسلماً اگر جمعیت زیاد شود ما نمی‌توانیم راحت زندگی کنیم»، گویی این آقا برای تهیه امکانات تنها همین راه را می‌شناسد، که فرزندان آینده را فدای یخچال و امکانات رفاهی خود بگرداند.

یهود و کنترل جمعیت:

با نهایت تأسف باید گفت که نهضت کنترل فرزندان بیشتر در کشورهای اسلامی فعالیت می‌کند اما یهود و صهیونیست‌ها که دشمنان سر سخت اسلام هستند، به شدت با این نهضت بنیان برکن مخالفند.

در کتاب فراماسونری یهود درباره تشکیل خانواده و تکثیر جمعیت چنین آمده است:

«یکی از مراسم پر اهمیت از نظر دین یهود ازدواج است. تأهل برای ازدیاد نسل و قوم بنی اسرائیل مهمترین عامل شناخته شده و پذیرفتن آن بر هر یهودی واجب است.»^(۱)

معروف است تنها جایی از جهان که کنترل زاد ولد و شعار «فرزند کمتر زندگی بهتر» تحقق نمی‌یابد و نخواهد یافت اسرائیل است.

در کشورهای دیگر چه خبر است؟

جالب است که بسیاری از کشورهای دیگر جهان مانند

۱- کاهش جمعیت، ضربه‌ای سنگین بر پیکر مسلمین - تألیف: سید محمد حسین تهرانی

انگلستان و آلمان و ایتالیا به افزایش جمعیت تأکید می‌ورزند و سقط جنین را قانوناً منع کرده‌اند.^(۱)

نویسنده کتاب تحدید النسل گزارشی از مجله نیوزیک آمریکا که در سال ۱۹۸۰ منتشر شده نقل می‌کند که در آن هشدار داده شده است: «خطر افزایش جمعیت پیرمردان بر جوانان آمریکا را تهدید می‌کند، در این گزارش توصیه شده است که برای موفقیت برنامه‌های اقتصادی لازم است جمعیت جوانان رشد نماید. به همین دلیل در آمریکا و کانادا و اروپای غربی مراکز ثابت و منظمی برای تنظیم خانواده وجود ندارد.»^(۲)

تئوری مالتوس

همانطور که قبلاً گفته شد موضوع کنترل فرزندان بنا بر انگیزه فرار از فقر و غیره از قدیم الایام در میان بعضی از ملل مطرح بوده است. اما از اوایل قرن نوزدهم به بعد به عنوان یک نظریه مهم اجتماعی جهت حل معضلات اقتصادی توسط مالتوس ارائه گردید.

رابرت مالتوس اقتصاددان انگلیسی کتابی درباره اصول جمعیت در سال ۱۷۹۸ نوشت و در آن افزایش جمعیت را به عنوان خطری برای بقای جهان اعلام کرد و محدودیت ارادی را در زاد و ولد پیشنهاد نمود.

مالتوس چنین می‌گوید:

«تمامی کودکانی که به دنیا می‌آیند، و تعدادی بیش از آنچه برای حفظ جمعیت در یک سطح مطلوب لازم است، هستند، ضرورتاً باید از بین بروند، مگر آنکه با مرگ افراد بزرگسال برای آنها جا باز شود.»

در زمان مالتوس چون روشهای مدرن پیش‌گیری هنوز رایج نشده بود او می‌گفت: «مناسب است که سن ازدواج بالا باشد زیرا ممکن است عده‌ای قبل از ازدواج بمیرند و نرخ ازدواج کاهش یابد.»

تئوری مالتوس در بدو امر با استقبال نسبی روبرو شد و هنوز هم طرفدارانی در شرق و غرب دارد اما خیلی از

دانشمندان شرقی و غربی غیر منطقی بودن نظریه مزبور را ثابت کرده‌اند و بر خلاف آن دست به قلم بردند.

دکتر دبلیو - ایچ. مورلیند می‌نویسد:

«زمانی که مالتوس نظریه خود را ارائه کرد جهان مانند امروز نبود او نمی‌دانست در زمان آینده وسایط نقلیه جدیدی مانند قطار و کشتی‌های بخار ایجاد خواهد شد که به وسیله آنها راحت می‌توان مایحتاج غذایی بشر را از یک نقطه به نقطه دیگر انتقال داد.»

دانشمند دیگری بنام مارشال می‌گوید: «اقتصاددانان قبلی انگلستان از اغراق کار گرفته‌اند البته آنها حق داشتند، زیرا نمی‌دانستند در آینده چه پیشرفتهایی در زمینه وسایط نقلیه و حاصل خیز کردن زمینهای کشاورزی حاصل خواهد شد.»^(۳)

راههای بهتر برای آسایش بیشتر

بدون تردید امروز جهان اسلام با مشکلات اقتصادی دچار است اما راه حل این مشکلات جلوگیری از تولد انسانهای جدید نیست خزانه‌های الهی بی‌کران و سفره زمین بسیار بزرگ است. بشریت می‌تواند با رعایت امور ذیل بهترین زندگی را داشته باشد:

۱- اختیار نمودن ایمان و تقوا.

خداوند متعال گشایش دروازه‌های برکات آسمانی و زمینی را به ایمان و تقوا وابسته کرده است چنانکه می‌فرماید: «و لو ان اهل القرى آمنوا و اتقوا لفتحنا علیهم برکات من السماء و الارض و لکن کذبوا فأخذنهم بما کانوا یکسبون»^(۴)

«اگر مردمان این آبادیها ایمان می‌آوردند، و تقوی و پرهیزگاری اختیار می‌کردند برکات آسمان و زمین را بر آنان می‌گشودیم، ولی آنان به تکذیب پرداختند ما هم آنان را به کیفر اعمالشان گرفتار کردیم.»

۱- تحدید النسل تألیف موسی محمد علی - ص: ۱۱۳

۲- تحدید النسل تألیف موسی محمد علی - ص: ۱۱۴

۳- ضبط ولادت - ص: ۶۸ ۴- سوره الاعراف، آیه: ۹۶

۲- تلاش و کوشش و استفاده از تخصص‌های افراد و تجربه‌های خوب ملل دیگر در زمینه آبادانی زمینها و استفاده از تکنولوژی مدرن و پیشرفته.

دیدگاه کولن کلارک

اقتصاددان معروف بریتانیا کولن کلارک چه جالب می‌گوید: «اگر از تمام زمین‌های قابل کشت طوری استفاده کنیم که کشاورزان هنرمند هلندی استفاده می‌کنند آنگاه زمین‌های مزروعی می‌توانند غذای ۲۸ میلیارد را طبق معیار اروپا تهیه نمایند».^(۱) در صورتیکه کشور هلند بقدری کوچک است که تنها به اندازه استان مازندران ما می‌باشد.^(۲)

۳- حذف اسراف، و تبذیر از زندگی‌ها، و پرهیز از رقابت‌های ناسالم، و ترویج قناعت و ساده زیستی، و اجتناب از خوشگذرانی و تجمل‌گرایی.

متأسفانه امروز تمام رسانه‌های دنیا برای جلب مشتریان ساده لوح چنان موج تبلیغات راه انداخته‌اند که همه اعم از مستمند و سرمایه دار فریفته آن شده‌اند، و هوس مادیت‌طلبی در درویشان زیانه می‌کشد. و رسانه‌ها به خاطر جلب پول و مال هرگونه تبلیغات را چنان با زرق و برق راه می‌اندازند که حد و مرز ندارد. ۴- کنترل تسلیحاتی و حذف هزینه‌های کلان نظامی.

امروزه دولت‌های بزرگ حاضرند تمام هزینه‌های کنترل اولاد را تقلیل کنند، بانک جهانی برای این منظور در تمام کشورها فعالیت می‌کند، از طرفی رقابت برای تولید سلاح‌های هسته‌ای و کشتار جمعی، ابر قدرتها و کشورهای پیشرفته را چنان به خود مشغول کرده که میلیاردها دلار برای این منظور صرف می‌شود. اما برای اصلاح اخلاق و ترویج دین که دو عامل بزرگ تربیتی انسان می‌باشند برنامه‌ریزی قابل توجه و منظمی وجود ندارد بلکه برعکس برای سرکوبی دین و اخلاق از هر حربه‌ای استفاده می‌شود.

۵- توزیع عادلانه ثروت و توجه به اولویت‌ها. متأسفانه فاصله طبقاتی، مخصوصاً در کشورهای سرمایه داری و حتی اسلامی چنان بیداد می‌کند که عده‌ای روز به روز فقیرتر می‌شوند اما عده‌ای دیگر سگهای شان با کره و پنیر صبحانه می‌خورند و شام و نهارشان را کارخانه‌های مخصوص بصورت کنسرو تهیه می‌کنند.

فتوای علمای اسلام

مجمع فقهی اسلامی که مقر آن در مکه مکرمه است و فقهای بزرگ جهان اسلام عضو آن هستند در سال ۱۴۰۰ هـ تشکیل جلسه داد، که در پایان نشست‌های مختلف آن، قطعنامه زیر صادر کرد:

«نظر به اینکه شریعت اسلام به فزونی نسل مسلمانان ترغیب می‌کند و نظر به اینکه هدف جلوگیری از افزایش جمعیت مسلمین، تیرنگی برای کاهش دادن نیروی انسانی آنها و تقویت سلطه استعمارگران بر کشورهای اسلامی و بهره برداری بیشتر از ثروت‌های آنان است و نیز نظر به اینکه جلوگیری از نسل، نوعی عمل جاهلی و بدگمانی به خدای تعالی است، مجمع فقهی اسلامی به اتفاق آرا مقرر می‌دارد که: تحدید نسل مطلقاً جایز نیست و جلوگیری از حاملگی در صورتی که انگیزه آن ترس از فقر و کمبود باشد، حرام است. چرا که خداوند متعال «هو الرزاق ذو القوة المتین» است و روزی همه جنبندگان روی زمین را خود بر عهده گرفته است و «و ما من دابة الا علی الله رزقها»؛ ولی جلوگیری از حامله شدن یا تأخیر آن در حالات فردی به منظور پیشگیری از زیانها و خطرات، مثلاً برای زنی که بطور طبیعی قادر به زایمان نیست مانعی ندارد».^(۳)

۱- ضبط ولادت به نقل از هفته نامه تایم نیویورک - ۱۱ - ژانویه ۱۹۶۰

۲- کاهش جمعیت ضربه سهمگین بر نیکو مسلمین

۳- قرارات مجلس المجمع الفقهي الاسلامي به نقل از کاهش

که هر سخن او را همچون حقیقت مسلم علمی باور نموده و بدون چون و چرا آنرا می پذیرد و هر کسی را که با آن مخالفت نماید متهم به تعصب و جهالت می نماید.» (۲)

بر ماست که باید مستقل بیندیشیم و هر نظریه و تفکر تلقین شده را از دیدگاه اسلام بررسی نماییم و با اصول و آیین حق محک بزنیم. و هرگز فراموش نکنیم که موفقیت ما فقط در عمل به آیین اسلام و در دعوت به سوی آن نهفته است؛ لازم نیست هر آنچه را که دیگران هدف قرار می دهند و آن را موفقیت می دانند برای ما نیز همان چیز هدف باشد و موفقیت بحساب آید.

«قل کل یعمل علی شاکلته فربکم اعلم بمن هو اهدی سبیلاً.» (۳)

«بگو هر کسی مطابق روش خود کار می کند و پروردگارتان بهتر می داند که چه کسی راهش درست تر از راه دیگری است.»

با آروزی توفیق فهم صحیح از دین برای همگان و توفیق عمل بر آن سخن را به پایان می بریم.

مجمع فقهی هند نیز با مجمع فقهی جهانی هم نظر بوده و ضمناً در موارد ذیل جلوگیری را جایز قرار داده است:

۱- مادر فرزند شیر خواری دارد که در صورت حامله شدن نمی تواند از عهده پرورش او بر آید.

۲- بنا بر تشخیص پزشک متخصص، حاملگی و زایمان باعث تلف عضو می گردد یا به ظن غالب سلامتی زن را به خطر می اندازد.

فتوای آیت الله اراکی

آیت الله اراکی در جواب این سؤال که جلوگیری از حمل، یا بستن لوله های رحم یا گذاشتن دستگاه های آی. یو. دی که موجب لمس و نظر می شود چه حکمی دارد؟ چنین پاسخ داده است:

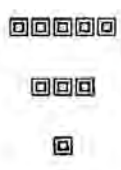
«عقیم کردن جایز نیست مگر اینکه خطر جانی برای زن باشد و راه علاج منحصر باشد به عقیم کردن در این صورت اشکال ندارد. و لمس و نظر به عورت زن برای غیر شوهر جایز نیست.»

فتوای شماره ۶۹۴

مهر دفتر استفتاء آیت الله العظمی اراکی (۱)

در خاتمه ذکر این نکته لازم است که متأسفانه بر اثر تبلیغات دیگران و افکار وارداتی ذهن بسیاری از مردم، مخصوصاً قشر تحصیل کرده طوری بار آمده است که هرگاه مسئله ای مطرح شود، می نگرند که دیدگاه دانشمندان غربی چیست؟ گوئی هر چه از سوی آنها بیاید چون ما سیادت و رهبری علمی غرب را پذیرفته ایم باید هر فرضیه و تئوری آنها را علمی و مبرهن بدانیم. متفکر بزرگ اسلامی علامه سید ابوالحسن ندوی درباره همین طرز تفکر خیلی جالب می فرماید:

«یکی از ضعف های دیرینه بشر، این است که هرگاه در یک زمینه به کمال و تفوق یک فرد معتقد می شود، سپس در کلیه زمینه ها تفوق و برتری او را قبول می کند، و طوری تحت تأثیر نظریات و نتایج بحث و تحقیق او قرار می گیرد

جمعیت ضربه ای سنگین
 ۱- کاهن جمعیت ص: ۲۴۰
 ۲- آئین زندگی - تألیف: علامه سید ابوالحسن ندوی (رح)
 ۳- سوره اسراء - آیه: ۸۵